

Спеціалізованій вченій раді
ДФ 26.055.069
Державного торговельно-
економічного університету
02156, м. Київ, вул. Кіото, 19

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Бабаджанян Гаяне Бабаджанівни
на тему «Правове забезпечення саморегулювання господарсько-
торговельної діяльності»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дисертаційної роботи. Ще в 2018 році розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено Концепцію реформування інституту саморегулювання в Україні (№ 308-р. від 10.05.2018 р.) у якій визначено, що створення системної і цілісної правової основи, яка забезпечить ефективне функціонування саморегулювних організацій, є однією із пріоритетних реформ у сфері розвитку підприємництва в Україні. Не дивлячись на те, що законопроект «Про саморегулювні організації» був розроблений ще у 2018 році, в Україні досі триває пошук своєї моделі саморегулювання господарської діяльності, у тому числі еталону упорядкування діяльності саморегулювних організацій. Крім згаданого законопроекту, розроблені також проекти Закону України «Про саморегулювання господарської та професійної діяльності» від 17.12.2019 року № 2613 та Закону України «Про саморегулювання господарської та професійної діяльності» від 15.10.2020 року № 4221. Але на даний час відсутнє належне законодавче забезпечення саморегулювання, відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який би регулював питання саморегулювання, хоча у певних галузях господарської

діяльності (в сфері сільського господарства, землеустрою, виробництва сільськогосподарської продукції тощо) такі нормативно-правові акти існують і вони далекі від досконалості. Відсутній в законодавстві і комплексний підхід до порядку створення та діяльності саморегулювних організацій (їх утворення та діяльність передбачені виключно законами, що регулюють окремі сфери господарської або професійної діяльності). Тому усвідомлення потреби саморегулювання суб'єктами господарювання, високий рівень правосвідомості та правової культури у царині господарської діяльності, засновані на добросовісності та діловій репутації, прискорять розвиток інституту саморегулювання в Україні.

Господарсько-торговельна діяльність є найбільшим сегментом економіки, де переплітаються права і обов'язки виробника, споживача та реалізатора продукції. Тому приймаючи законодавство в сфері правового забезпечення саморегулювання господарсько-торговельної діяльності законотворець зобов'язаний врахувати інтереси всіх сторін, які є активними учасниками господарсько-торговельної діяльності. Беручи до уваги викладене, можна констатувати факт, що тема дисертаційного дослідження Г.Б. Бабаджанян є актуальною, має не лише теоретичне, а й практичне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, що включають 10 підрозділів, висновків та списку використаних джерел, перелік яких налічує 219 найменувань. Повний обсяг дисертації становить 230 сторінок.

Аналіз дисертаційної роботи свідчить про те, що Г.Б. Бабаджанян вдалося досягнути мети дослідження, а представлені нею наукові результати, висновки та практичні рекомендації – обґрунтовані і достовірні. Використання різноманітних наукових методів на всіх етапах дослідження дало змогу авторці розкрити поставлені у роботі завдання та одержати результати, що мають теоретичне і практичне значення.

Дисертаційне дослідження Г.Б. Бабаджанян узгоджується з положеннями Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (прийнята Верховною Радою України 18 березня 2004 р. 161639-IV), Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України № 722/2019 від 30 вересня 2019 р., Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року (указ Президента України від 11 серпня 2021 р. №347/2021) та виконана в межах теми науково-дослідної роботи кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Державного торговельно-економічного університету «Правове регулювання цифрової економіки» (державний реєстраційний номер: 0121U110717).

Кількість сформульованих у роботі висновків (с. 66-68, 118-120, 170-183), що винесені до кожного розділу та узагальнено як кінцеві, говорить про значний теоретичний та практичний здобуток автора.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна результатів дослідження Г.Б. Бабаджанян полягає в тому, що робота містить науково обгрунтовані теоретичні результати, наукові положення, що в сукупності спрямовані на вирішення питань господарсько-правового забезпечення саморегулювання господарсько-торговельної діяльності. Ознайомлення із текстом дисертації, зокрема й з положеннями наукової новизни (с.19-23) та висновками, що містяться в її тексті, дають можливість надання ствердної відповіді про вирішення Г.Б. Бабаджанян наукової проблеми в аспекті якісного забезпечення саморегулювання господарсько-торговельної діяльності, що надасть можливість якісного інтеграційного процесу нашої держави в європейський економічний простір.

В результаті проведеної роботи сформульовано низку нових наукових пропозицій та висновків запропонованих особисто здобувачкою.

До висновків, що характеризуються науковою новизною слід віднести, зокрема, такі положення і результати дисертаційного дослідження:

- сформульовано низку предметних дефініцій, до прикладу, поняття «саморегулювання господарсько-торговельної діяльності» (с. 20, 39-40), виокремлено засоби саморегулювання (с.21-22), розкрито особливість їх правового регулювання (с. 121-155.), зазначено організаційно-правові форми в яких можуть діяти саморегулювні організації (с. 20, 121-134), що уможливило подальші дослідницькі кроки авторки;

- на основі аналізу нормативно-правових актів України та європейського досвіду щодо саморегулювання господарсько-торговельної діяльності були виокремлені обмеження щодо саморегулювання господарсько-торговельної діяльності та дана їх класифікація залежно від виду, форми здійснення господарсько-торговельної діяльності, засобів саморегулювання та галузі здійснення діяльності (с. 58-66). Особливу увагу звернено на спеціальні обмеження саморегулювання господарсько-торговельної діяльності;

- розкрито взаємозв'язок колективної соціальної відповідальності та саморегулювання господарсько-торговельної діяльності (с. 21, 114) та зазначено, що дотримання принципів КСВ буде сприяти виробництву лише якісної продукції та послуг, ефективному веденню бізнесу, дотримання міжнародних угод та використання рекомендацій міжнародних стандартів, врахування загальноприйнятих етичних норм в діловій практиці, участі у організації проведення партнерських програм, соціальних та благодійних проектів тощо;

- здійснена порівняльна характеристика державного регулювання, приватного регулювання та саморегулювання у аспекті електронної (цифрової) торгівлі (с. 21, 43- 58). Констатовано ряд фактів, з якими варто погодитися: кожна держава має свою унікальну систему регулювання ГТД і врахування досвіду інших держав може бути лише за умови врахування особливостей ментальності країни; формування соціально орієнтованої економіки передбачає залучення всього спектру соціального регулювання (економічного, правового, морально-етичного); правила не можуть бути єдиними для усіх саморегулювних організацій ГТД, адже встановлений у господарському праві принцип свободи

підприємницької діяльності дає право вільно обирати ту чи іншу більш дієву модель залежно від мети певної організації та потреби «доброго урядування»;

- звернуто увагу до актів поведінки саморегулювальних організацій, етичних кодексів, статутів, кодексів практик, добрій практиці, та зазначено, що особливої ваги такі акти набули з просуванням ідей сталого розвитку та соціальної відповідальності, адже для використання цих інструментів необхідні специфічні умови, в основному високий рівень організованості та розвитку суспільства і ринкових відносин (с. 22-23, 97-117). Варто погодитися, що такі акти зміцнюють довіру та повагу з боку громадськості, адже довіра будується завдяки справедливій, професійній та етичній взаємній поведінці.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері при дослідженні питання саморегулювання в господарсько-торговельній діяльності;

- в освітній діяльності під час розробки навчально-методичного забезпечення викладання курсів «Господарське право», «Договірне право України», «Комерційне право України»;

- в законопроектній роботі при формуванні пропозицій до законодавства, зокрема, у Господарський кодекс України;

- в судовій практиці в процесі формулювання правових позицій при прийнятті та обґрунтуванні судових рішень.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження відображені у 13 наукових працях: 1 наукова стаття опублікована у журналі, що індексується у міжнародній наукометричній базі Scopus (у співавторстві), 5 наукових статей у вітчизняних фахових юридичних виданнях, а також у 7 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, які додатково відображають результати дослідження.

Дисертаційне дослідження виконане здобувачкою самостійно з використанням сучасних досягнень теорії права, договірною і господарського права України. Усі сформульовані в ньому положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень авторки. 12 публікацій здійснені одноосібно.

Сформульовані у дисертаційному дослідженні положення, висновки і пропозиції з достатньою повнотою викладені у вказаних наукових публікаціях. Повнота викладу основних результатів дисертації відповідає встановленим для такого виду робіт вимогам. Кількість та обсяг публікацій, які розкривають основний зміст роботи, засвідчує достатній рівень апробування отриманих результатів.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Разом з тим, у дисертаційному дослідженні є певні недоліки та суперечливі положення, які потребують додаткових пояснень та уточнень:

- на стор. 23, 153 дисертаційного дослідження викладена пропозиція щодо створення самостійного структурного підрозділу при апараті Міністерства економіки України, метою діяльності якого буде – удосконалення та розвиток електронної (цифрової) економіки. Але на даний час такі функції відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856 покладені на Міністерство цифрової трансформації України, яке зобов'язане формувати та реалізовувати державну політику у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки. Тому варто було б навести більше аргументації щодо доцільності створення згаданого органу;

- на стор. 47 дисертантка стверджує, що саморегулювання у сфері господарсько-торговельної діяльності та іншій діяльності може бути і без належного нормативного закріплення, тому варто почути думку Г.Б. Бабаджанян щодо наслідків, які можуть настати, якщо і надалі буде відсутнє законодавство щодо саморегулювання господарсько-торговельної діяльності.

- позитивним моментом дисертаційного дослідження є аналіз діяльності українських онлайн магазинів платформи TikTok, Facebook, Instagram та проведення опитування споживачів і продавців щодо рівня довіри споживача

до сучасних онлайн майданчиків (с. 146-155). Однак, з тексту дисертації незрозуміло, яким чином буде здійснюватися саморегулювання електронної комерції, адже багато продавців, які здійснюють діяльність на онлайн платформах не зареєстровані як суб'єкти господарювання та дисертантка не надала пропозицій про внесення змін до законодавства щодо саморегулювання онлайн торгівлі.

Висловлені зауваження носять уточнюючий та дискусійний характер та в цілому не зменшують науково-практичну цінність наукових положень, висновків і пропозицій, винесених автором на захист та сформульованих у загальному висновку до роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Бабаджанян Гаяне Бабаджанівни на тему «Правове забезпечення саморегулювання господарсько-торговельної діяльності», що подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є завершеним, самостійним, комплексним, системним і новаторським за своїм змістом науковим дослідженням. Дисертація містить нові науково обґрунтовані та практично значущі результати, що вирізняються новизною та вирішують важливе наукове завдання у сфері правового забезпечення саморегулювання господарсько-торговельної діяльності. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам МОН України.

Дисертація Бабаджанян Гаяне Бабаджанівни на тему «Правове забезпечення саморегулювання господарсько-торговельної діяльності» за своєю актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (з наступними змінами), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (з

наступними змінами) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – Бабаджанян Гаяне Бабаджанівна, на підставі прилюдного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**доцент кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права
Державного торговельно-
економічного університету
кандидат юридичних наук, доцент**

Лариса НЕСКОРОДЖЕНА

Підпис Лариса Нескороджена засвідчую
Начальник відділу кадрів Л. Нескороджена